

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky **MUDr. M. K.**, bývajúcej v K., proti odporcovi **JUDr. J. K.**, bývajúcemu v K., **o rozvod manželstva**, vedenej na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 16C 247/2010, o vylúčení sudcov Krajského súdu v Košiciach z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 13 NcC 7/2012, takto

r o z h o d o l :

1. Sudcovia Krajského súdu v Košiciach JUDr. L. B., JUDr. D. B., JUDr. L. C., JUDr. M. D., JUDr. M. G., JUDr. Z. H., JUDr. M. H., JUDr. A. H., JUDr. A. H., JUDr. J. C., JUDr. O. J., JUDr. E. K., JUDr. J. K., JUDr. A. K., JUDr. M. K., JUDr. K. K., JUDr. V. K., JUDr. J. M., JUDr. V. M., JUDr. M. M., JUDr. S. M., JUDr. D. M., JUDr. M. O., JUDr. R. R., JUDr. M. S., JUDr. D. S., JUDr. J. S., JUDr. Z. S., JUDr. A. Š., JUDr. F. Š., JUDr. Z. Š., JUDr. L. T., JUDr. J. V. a JUDr. I. V. **s ú v y l ú č e n í** z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 13 NcC 7/2012 (veci Okresného súdu Košice I sp. zn. 16C 247/2010).

2. Sudcovia Krajského súdu v Košiciach JUDr. E. B., JUDr. V. B., JUDr. J. Č., JUDr. A. Č., JUDr. L. D., Mgr. D. F., JUDr. E. F., Mgr. J. F., Mgr. M. H., JUDr. V. H., JUDr. J. J., JUDr. Z. K., JUDr. Ľ. K., JUDr. J. K., JUDr. G. M., JUDr. S. M., JUDr. A. M., JUDr. V. M., JUDr. P. N., JUDr. K. N., JUDr. T. S., JUDr. J. S., JUDr. J. S. M., JUDr. E. S., JUDr. P. T., JUDr. P. T. JUDr. J. T., JUDr. G. V., JUDr. T. V. a JUDr. F. Z. **n i e s ú v y l ú č e n í** z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 13 NcC 7/2012 (veci Okresného súdu Košice I sp. zn. 16C 247/2010).

O d ô v o d n e n i e

V konaní vedenom na Krajskom súde v Košiciach pod sp. zn. 13 NcC 7/2012 vzniesla navrhovateľka písomným podaním z 19. februára 2012 námietku zaujatosti voči všetkým sudcom tohto krajského súdu. Námietku odôvodnila tým, že odporca je prokurátorom Krajskej prokuratúry v Košiciach a takmer denne sa zúčastňuje pojednávaní na krajskom súde, kde pozná všetkých sudcov, s ktorými je v priateľskom vzťahu. Uviedla, že so sudcami krajského súdu sa stretávajú na rôznych kultúrnych a spoločenských podujatiach a odporca je pozývaný na všetky osobné sviatky sudcov, stretáva sa s nimi i na športových podujatiach a so všetkými si tyká. Vyjadrila presvedčenie, že ani jeden zo sudcov by nemohol rozhodovať objektívne, pretože odporca by vyvíjal na každého zo sudcov psychický tlak verbalizáciou rozpadu ich manželstva, čo už aj urobil v celej právnickej komunite v Košiciach.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súde v Košiciach (§ 16 ods. 1 tretia veta O. s. p.) posudzoval opodstatnenosť tvrdenej možnosti vzniku pochybnosti o nezaujatosti sudcov krajského súdu z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí. Vychádzal pritom z ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p., v zmysle ktorého sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednávaniu vecí, k nezaujatému prístupu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočnosti, ktorá je z hľadiska vylúčenia sudcu považovaná za právnu relevantnú. Je ňou existencia určitého právne významného vzťahu sudcu a to :

1. k veci, v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia o veci, alebo
2. k účastníkom konania, ktorý vzťah by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k ním, alebo
3. k zástupcom účastníkov konania, ktorý vzťah by bol založený na pomere vykazujúcom znaky vzťahu uvedeného pod bodom 2.

Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednávanej veci alebo taký jeho osobný vzťah k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom, ktorý by pri všetkej možnej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na vec a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorého slovenský preklad bol vyhlásený v oznámení Federálneho ministerstva zahraničných vecí pod č. 209/1992 Zb., ďalej len „dohovor“) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný súd zriadený zákonom. Súvislosťou medzi súdom, ktorý je založený na zákone, a jeho nezávislosťou, ako to vyjadruje článok 6 ods. 1 prvá veta dohovoru („každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu“), garantuje tento dohovor v celoeurópskom rozmere súčasne sudcovskú nezávislosť aj právo na zákonného sudcu. Ústavná úprava súdnej a inej právnej ochrany v Slovenskej republike garantuje obdobne vyjadrené právo na spravodlivý proces [čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ktorá je uvedená ústavným zákonom č. 23/1991 Zb., ďalej len „listina“; čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uverejnenej pod č. 460/1992 Zb., ďalej len „ústava“, ktoré články dávajú každému možnosť (právo) domáhať sa /zákonom/ ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v /zákonom/ určených prípadoch na inom orgáne /Slovenskej republiky/], do ktorého tiež zahrňuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi (čl. 38 ods. 1 listiny; čl. 48 ods. 1 ústavy, ktoré články postulujú, že nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi a že príslušnosť súdu ustanoví zákon). Ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadruje zhodu (totožný zámer) na sudcovskú nezávislosť a právo na zákonného sudcu s právnym režimom podľa dohovoru (v obsahu týchto práv podľa dohovoru a podľa ústavy nemožno vidieť zásadnú odlišnosť). Potom platí, že v určitej právnej veci má rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento *zákonný sudca* by sa už v ďalšom priebehu konania - pokiaľ by k tomu nebol daný zákonný dôvod - meniť nemal. Inštitút vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí, ktorý predstavuje výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu, stanovuje, aby zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov bol

zákonný sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Sledovaný cieľ, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmanení hroziaceho rizika, že by vo veci mohol konať a rozhodovať zaujatý - nie nestranný - sudca.

Nezávislosť s nestrannosťou a odbornosťou (kvalifikáciou) sudcu sú podmienkami kvalitného rozhodovania a jeho predvídateľnosti a sledujú tak význam riadneho napĺňania (poskytovania) spravodlivosti. Nezávislosť a nestrannosť úzko spolu súvisia, často sa prekrývajú a nie je vždy ľahké ich od seba odlíšiť. Nestrannosť definovaná aj ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti býva považovaná za pojem širší ako nezávislosť. Nestrannosť sudcu musí byť podstatou jeho funkcie, zatiaľ čo jeho nezávislosť ju má iba umožňovať. Pod sudcovskou nezávislosťou a nestrannosťou treba rozumieť aj nezávislosť a nestrannosť každého jednotlivého sudcu.

Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej právnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na pojednanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na pojednanie veci nestranným súdom je len povinnosť (nadriadeného) súdu pojednať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03). Vzhľadom na to, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 14 ods. 1 O.s.p. predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 38 ods. 1 listiny, čl. 48 ods. 1 ústavy), treba trvať na tom, že sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci možno skutočne iba výnimočne a z naozaj závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom nezaujato a spravodlivo. Pri posudzovaní týchto dôvodov (ich analýze) v konkrétnej situácii je nutné prihliadať aj na rozsiahlu a inštruktívnu judikatúru Európskeho

súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a Ústavného súdu Slovenskej republiky k danej problematike.

ESLP pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vznikáť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednáwanej veci a k účastníkom konania, resp. aj k ich zástupcom. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Je potrebné brať zreteľ na skutočnosť, že spoločenské vzťahy v najširšom slova zmysle sú vzťahmi vzájomného pôsobenia, kontaktu a interakcie medzi členmi spoločnosti; preto závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu (znamenala dôvod pre jeho vylúčenie z

prerokovania a rozhodovania veci), môže aj pri zohľadnení tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre ESĽP nastať iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k danej veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať "sine ira et studio", teda nezávisle a nestranne (porovnaj napr. I. ÚS 332/08).

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležitá, ale nie rozhodujúca; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry ESĽP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodit', že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje.

Podľa podaného opisu – znakov vo vyjadrení sudcov Krajského súdu v Košiciach JUDr. D. B., JUDr. L. C., JUDr. M. D., JUDr. M. G., JUDr. Z. H., JUDr. M. H., JUDr. A. H., JUDr. A. H., JUDr. O. J., JUDr. J. K., JUDr. A. K., JUDr. M. K., JUDr. K. K., JUDr. V. K., JUDr. J. M., JUDr. V. M., JUDr. M. M., JUDr. S. M., JUDr. M. O., JUDr. R. R., JUDr. M. S., JUDr. D. S., JUDr. J. S., JUDr. A. Š., JUDr. F. Š., JUDr. Z. Š., JUDr. L. T. a JUDr. J. V. možno uzavrieť, že vzťah k odporcovi u týchto sudcov zjavne presiahol rámec bežnej koležiality, dosiahol intenzitu bližšieho vzťahu – priateľstva; sudkyňa JUDr. L. B. potvrdila existenciu takéhoto vzťahu k navrhovateľke a sudcovia JUDr. J. Ch., JUDr. E. K., JUDr. D. M., JUDr. Z. S. a JUDr. I. V. k obom účastníkom konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky so zreteľom na deklarované blízke osobné vzťahy vymenovaných sudcov Krajského súdu v Košiciach (uvedených vo výroku 1. tohto uznesenia)

k účastníkom konania, ktoré vzťahy sú relevantné z hľadiska ustanovenia § 14 ods.1 O.s.p., týchto sudcov vylúčil z prejednávania a rozhodovania danej veci.

Sudcovia Krajského súdu v Košiciach JUDr. E. B., JUDr. V. B., JUDr. J. Č., JUDr. A. Č., JUDr. L. D., Mgr. D. F., JUDr. E. F., Mgr. J. F., Mgr. M. H., JUDr. V. H., JUDr. J. J., JUDr. Z. K., JUDr. Ľ. K., JUDr. J. K., JUDr. G. M., JUDr. S. M., JUDr. A. M., JUDr. V. M., JUDr. P. N., JUDr. K. N., JUDr. T. S., JUDr. J. S., JUDr. J. S. M., JUDr. E. S., JUDr. P. T., JUDr. P. T., JUDr. J. T., JUDr. G. V., JUDr. T. V. a JUDr. F. Z. v písomnom vyjadrení neuviedli žiadne také skutočnosti, z ktorých by bolo možno vyvodiť pochybnosť o ich nestrannosti.

Najvyšší súd pripomína, že samotný *vzťah medzi sudcami a inými úradnými osobami, napr. prokurátormi*, s ktorými prichádzajú sudcovia pracovne do styku, obdobne ako je to *u vzťahu medzi sudcami navzájom*, je založený na profesionalite. Chýba tu preto objektívny základ pre konštatovanie zaujatosti. Pokiaľ by totiž z takéhoto základu bol vyvodzovaný opačný záver, teda pochybnosti o tom, či takýto sudcovia (poznajúci odporcu z pracoviska, kde pracovne spolu prichádzajú do styku) budú schopní nezaujato a spravodlivo rozhodovať, znamenalo by to vlastne, že *výlučne* pracovný a kolegiálny vzťah medzi sudcami a inými úradnými osobami (obdobne tiež medzi sudcami navzájom a medzi sudcami a zamestnancami súdu) prezumuje vo všeobecnosti porušovanie sudcovských povinností a zásad sudcovskej etiky. Ak rámec týchto vzťahov neprekročí hranicu profesionálnosti a kolegiálnosti a takéto prekročenie sudcovia uvedení vo výroku 2. tohto rozhodnutia vo svojich vyjadreniach netvrdili, nemožno mať bez ďalšieho pochybnosti o nezaujatosti týchto sudcov. Až v prípade, že by uvedený vzájomný vzťah prerástol cez rýdzo profesionálny rámec výkonu funkcie sudcu a nadobudol charakter bližšieho osobného vzťahu, pôjde totiž o okolnosť vzbudzujúcu opodstatnené pochybnosti o nezaujatosti a teda vtedy by išlo o dôvod pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci. Vzťahy medzi sudcami a inými úradnými osobami, napr. prokurátormi (obdobne ako vzťahy medzi sudcami navzájom alebo medzi sudcami a zamestnancami súdu), ktoré však bežný pracovný a kolegiálny rámec neprekráčajú [t. j. ak tieto vzťahy spočívajú iba na tom, že sa sudcovia a iné úradné osoby navzájom osobne poznajú, pretože prichádzajú spolu pracovne do styku], nemajú samé osebe povahu dôvodov vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí týkajúcej sa takejto osoby, v danom prípade odporcu. Teda iba tá skutočnosť, že predmetná vec sa týka odporcu, ktorý je prokurátorom Krajskej prokuratúry v Košiciach a ku ktorému majú spomenutí

sudcovia len profesionálny, pracovný vzťah, nemôže založiť pomer predpokladaný ustanovením § 14 ods. 1 O.s.p.

Senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky takýto záver nezaujíma len aktuálne, v tomto smere stačí pripomenúť názory, ktoré už opakovane zaujal v iných veciach: porovnaj napr. uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 21. októbra 2010 sp. zn. 1 Nc 60/2010, z 29. apríla 2010 sp. zn. 1 Nc 8/2010, z 15. apríla 2011 sp. zn. 1 Nc 26/2011, zo 14. júla 2011 sp. zn. 1 Nc 39/2011. Nie je od veci v tejto spojitosti aspoň upozorniť na obdobný prístup v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky (porovnaj napr. m. m. nález z 24. februára 2011 sp. zn. IV.ÚS 345/09, nález z 26. augusta 2010 č. k. IV. ÚS 124/2010-41, uznesenie z 20. októbra 2010 č. k. I. ÚS 352/2010-6), Najvyššieho súdu Českej republiky (porovnaj napr. uznesenie sp. zn. 11 Nd 456/2010 zo 14. januára 2011 a tam označenú ďalšiu judikatúru) a Ústavného súdu Českej republiky (porovnaj napr. IV.ÚS 469/10, I.ÚS 274/09, III. ÚS 229/02).

Sudcovia Krajského súdu v Košiciach, ktorí sú vymenovaní vo výroku 2. tohto uznesenia, vo svojich vyjadreniach nepotvrdili existenciu právne relevantného vzťahu vylučujúceho sudcu z prejednávania a rozhodovania veci. A keďže ani zo spisu nevyplývajú žiadne skutočnosti, ktoré by spochybňovali ich nezaujatosť, rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky tak, že títo sudcovia nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci.

Rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 23. mája 2012

JUDr. Milan D e á k, v.r.
predseda senátu

Za správnosť :
Hrčková Marta